

Έλλη παιονίδα

ΣΑΝ ΤΟΥΣ ΠΑΡΑΝΟΜΟΥΣ ΕΡΑΣΤΕΣ

Ἡ

ΠΩΣ ΑΝΑΚΑΛΥΨΑΜΕ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΑΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Καθώς βαδίζαμε με τον σύζυγό μου προς την Πλατεία Τραφάλγκαρ στο Λονδίνο εκείνο τό υγρό πρωινό του Ἰούνη του 1987, ένιωθα περίπου ὅπως είχα νιώσει πηγαίνοντας στο πρώτο κρυφό ραντεβού τῆς ἐφηβείας: τό ἴδιο συναρπαστικό καρδιοκτύπι, γεμάτο εὐφορία, ἀγωνία καί ἐρωτηματικά: ἀραγε πῶς θά εἶναι ἡ Νεσιέ Γιασίν, ἡ νεαρή τουρκοκύπρια ποιήτρια πού ἐδῶ καί δέκα χρόνια γνωρίζω καί δουλεύω τήν ποίησή της, μά πού δέν μπόρεσα ποτέ νά τή συναντήσω κι ἄς μένει ἐκεῖ δίπλα, στή Λευκωσία (τήν ἄλλη μισή, πίσω ἀπό τά συρματοπλέγματα).

Λένε πῶς ὁ ἄνθρωπος πρέπει τήν πατρίδα ν' ἀγαπᾶ
αὐτό μου λέει κι ὁ πατέρας μου συχνά.

Ἡ δική μου ἡ πατρίδα ἔχει μοιραστεῖ στά δύο
Ποιό ἀπό τά δύο κομμάτια πρέπει ν' ἀγαπῶ;

Αυτό τό ἐπίγραμμα ἦταν ἡ αἰτία τῆς γνωριμίας μου μαζί της. Ἦταν δημοσιευμένο στό προοδευτικό περιοδικό τῆς Τουρκίας Σανάτ Ἐμεγκί (Μόχθος τῆς Τέχνης) τό 1978, μαζί μέ μιά σειρά ἄλλα ποιήματα τῆς Νεσιέ Γιασίν, πού μᾶς ἔστειλε ἀπό τήν Κωνσταντινούπολη ὁ φίλος ποιητής Ἀταόλ Μπεχράμογλου. (Λίγο πιο ὕστερα, τό περιοδικό εἶχε κλείσει καί οἱ συντάκτες του, μαζί κι ὁ Μπεχράμογλου, εἶχαν καταφύγει στό ἐξωτερικό ἢ φυλακίστηκαν). Μέ τή βοήθεια κάποιων φίλων πού γνώριζαν τουρκικά μεταφράσαμε ἐκεῖνα τά ποιήματα καί τά δημοσιεύσαμε. Ἐκῆσαν μεγάλη αἴσθηση. Ἦταν τό πρῶτο μήνυμα φιλίας πού μᾶς ἐρχόταν ἀπό τούς Τουρκοκυπρίους μετά τήν εἰσβολή. Ὁ τότε Ὑπουργός Παιδείας τίμησε τή Νεσιέ Γιασίν μέ εἰδικό βραβεῖο καί ὁ συνθέτης Μάριος Τόκας μελοποίησε τό τετράστιχο στά ἑλληνικά καί στά τουρκικά. Σέ λιγότερο ἀπό ἓνα χρόνο τό «Ποιό μισό» ἔγινε περίπου ὁ «ἐθνικός ὕμνος» τῆς μοιρασμένης Κύπρου.

Ἐκεῖνα τά πρῶτα «παιδικά», ὅπως τά εἶχε χαρακτηρίσει ὁ ἐκδότης τοῦ περιοδικοῦ, ποιήματα τῆς Νεσιέ Γιασίν ἔδιναν ὅλο τό δράμα τοῦ τραυματισμένου νησιοῦ κοιταγμένου «ἀπό τήν ἄλλη μεριά τοῦ νομίσματος». Μέχρι τότε τά ἐλάχιστα πού γνώριζαμε γιά τήν τουρκοκυπριακή ποίηση δημιουργοῦσαν τήν εἰκόνα μιᾶς ποίησης βαθιά ἐθνικιστικῆς καί κραυγαλέας, μέ ἐξάρσεις γιά τή «Μητέρα Πατρίδα», τήν Τουρκία! Ἡ Νεσιέ Γιασίν χωρίς νά καλοκαταλάβει εἶχε γίνει μέ τούς στίχους της ἡ πρώτη γέφυρα πού θά μᾶς ἔφερνε σ' ἐπαφή μέ μιά ποίηση πονεμένη, τρυφερή, γεμάτη ἀγάπη γιά τήν Κύπρο, γεμάτη ἀπέχθεια γιά τόν πόλεμο.

Ἀκολούθησε μιά ἀλληλογραφία ἀνάμεσα στή Νεσιέ καί μένα, σάν «παράνομα ραβασάκια», πού τά ἀνταλλάσσαμε μέ ὅποιους τρόπους μπορούσαμε νά βροῦμε. Πιο συχνά στέλλαμε τά γράμματά μας σέ κοινούς φίλους στό Λονδίνο, στό Παρίσι, στήν Ἀθήνα ἢ σέ ἄλλες πόλεις τῆς Εὐρώπης κι ἐκεῖνοι τά ξαναταχυδρομοῦσαν πρὸς τή μιά ἢ τήν ἄλλη μεριά τοῦ νησιοῦ. Ἐνιωθα πώς μέσα ἀπό μᾶς ἀλληλογραφοῦσε ἡ ἑλληνοκυπριακή μέ τήν τουρκοκυπριακή κοινότητα. Ὑπῆρχαν στά γράμματά ἐκεῖνες οἱ ἐξομολογήσεις, ἐκεῖνο τό ψάξιμο, πού τό συναντᾶς μόνο στίς μεγάλες φιλιές ἢ στοὺς μεγάλους ἔρωτες, ἐκεῖνη ἡ βαθιά κατανόηση καί συμπόνια...

6/3/81. Γράφει ἡ Νεσιέ:

«Ψάχνω νά βρῶ τίς ρίζες μου. Ὅταν μιῶ μέ φίλους μου ποιητές στήν Τουρκία μοῦ λένε ὅτι ἔχουν τήν κληρονομία τῆς τουρκικῆς ποίησης καί ἀπό κεῖ ἀντλοῦν τούς χυμούς τους. Βρίσκουν τούς ρυθμούς τους στά τραγούδια τῆς Ἀνατολίας. Μελετῶ κι ἐγώ αὐτές τίς ρίζες. Ὅμως εἶμαι ἀπλῶς Τουρκάλα ἢ Κυπρία ποιήτρια; Εἶναι μήπως μονάχα οἱ πορτοκαλιές στήν ποίησή μου πού τήν κάνουν νά εἶναι κυπριακή; Θέλω νά πῶ τίς ἱστορίες τῆς χώρας μου. Θέλω τά ποιήματά μου νά ἔχουν τό ἄρωμα τῆς Κύπρου. Θέλω νά μέ θυμοῦνται σάν Κυπρία ποιήτρια. Θέλω νά γνωρίσω τή λογοτεχνία τοῦ παρελθόντος τῆς Κύπρου. Πρέπει νά ἀνακαλύψουμε τή δική μας κουλτούρα. Αἰσθάνομαι πώς πλάι στήν τουρκική γλῶσσα πρέπει νά μάθω καί ἑλληνικά».

Ἡ Νεσιέ ἦταν τότε εἴκοσι χρονῶν καί δέν εἶχε γνωρίσει κανένα Ἑλληνοκύπριο, μιά καί ἀπό τά τέσσερά της χρόνια εἶχε ἐγκατασταθεῖ μέ τήν οἰκογένειά της στό «γκέτο» τῆς Λευκωσίας πού σκόπιμα εἶχε δημιουργήσει τό καθεστῶς τοῦ Ντενκτάς. Τώρα πρέπει νά εἶναι γύρω στά τριάντα, στό μεταξύ ἔχει σπουδάσει, ἔχει παντρευτεῖ κι ἔχει ἕνα γιό.

Φτάσαμε πρώτοι στό ραντεβου. Ἡ Πλατεία Τραφάλγκαρ γεμάτη μέ ἐπισκέπτες ὄλων τῶν εἰδῶν. Ἀγγλοσάξωνες ἐπιχειρηματίες μέ τό κλασικό καπέλο καί τήν ὀμπρέλα. Πολύχρωμοι νεαροί μέ σκουλαρίκια καί ρόζ ἢ πράσινα λακαρισμένα μαλλιά. Νεαρές ἐπίδοξες καλλιτέχνιδες, ἐπαίτες. Ἰάπωνες τουρίστες μέ τίς φωτογραφικές, ἄνθρωποι, χιλιάδες ἄνθρωποι, πού οὔτε ὑποψιάζονταν τόν κοινό πόνο τῆς μικρῆς ομάδας τῶν Κυπρίων πού προσπερνοῦσαν.

Σέ κάποιο γράμμα της ἡ Νεσιέ μου ἔχε μιλήσει γιά τόν ἀδελφό της Μεχμέτ Γιασίν. «Ἐκεῖνος» μου ἔγραφε, «εἶναι πολύ πιό μέγας ποιητής ἀπό μένα! Πρέπει νά τόν γνωρίσετε».

Κι ἄρχισε νά μάς στέλλει ποιήματα τοῦ Μεχμέτ, ὅπως καί ποιήματα ἄλλων Τουρκοκυπρίων. Ἐκεῖνο τόν καιρό εἶχα ἀρχίσει νά ἐτοιμάζω τό ὑλικό γιά μιά Ἀνθολογία Σύγχρονης Κυπριακῆς Ποίησης πού μου εἶχε ζητήσει ὁ Ἐκδοτικός Οἶκος Γιουρόπα τῆς Οὐγγαρίας. Μιά ἰδέα πού μου γεννήθηκε ἦταν νά περιλαμβάνουμε στήν Ἀνθολογία καί Τουρκοκύπριους ποιητές. (Πραγματικά ἡ Ἀνθολογία κυκλοφόρησε τελικά τό 1986 καί ἀνάμεσα στούς σαράντα πέντε ποιητές πού ἀνθολογήθηκαν οἱ πέντε ἦταν Τουρκοκύπριοι).

Ὁ Μεχμέτ εἶναι κάπου ἕνα χρόνο μεγαλύτερος ἀπό τήν Νεσιέ. Ὑστερα ἀπό τήν ἐκδοση τῆς ποιητικῆς του συλλογῆς «Σκαλοπάτια τοῦ φωτός», ὁ τούρκος ποιητής Τζιαχίντ Κιουλεπί τόν χαρακτήρισε «τό ἄστρο τῆς σύγχρονης τουρκικῆς ποίησης» καί τόν κατάταξε ἀνάμεσα στούς πέντε καλύτερους νέους ποιητές τῶν τελευταίων δεκαπέντε χρόνων! Ἡ συλλογή τοῦ Μεχμέτ Γιασίν «Ἀγαπημένε μου νεκρέ στρατιώτη», πού ἐκδόθηκε τό 1985 στήν Τουρκία, κατασχέθηκε ἀπό τήν ἀστυνομία. Αὐτό ὅμως δέν ἐμπόδισε τό βιβλίο νά πάρει τό Α' Βραβεῖο Ποίησης τῆς Ἀκαδημίας τῆς Τουρκίας γιά νέο ποιητή καθώς καί τό Α' Βραβεῖο Ποίησης τοῦ Ἰδρύματος Βιβλίου Α. Καντίρ.

Ἐνα συγκλονιστικό δείγμα αὐτῆς τῆς συλλογῆς εἶναι τό ποίημα «Ὁ μύθος τῆς δικῆς μας γάτας»:

Ἀναρωτιόμουνα, μικρό παιδάκι, τότε,
ἂν ἦταν ἑλληνίδα ἡ γάτα
τοῦ ἑλληνα γειτόνου μας.
Μιά μέρα ρώτησα τή μάνα μου
ἂν εἶναι οἱ γάτες τούρκισες
κι ἑλληνες τά σκυλιά.
Οἱ σκύλοι εἶχαν ἀρπάξει τά μικρά γατιά.
Μετά ἀπό μέρες
τί νά δῶ
τήν γάτα μας
νά τρώει ἡ ἴδια τά γατιά πού γέννησε.

Ἡ Νεσιέ κι ὁ Μεχμέτ ἦρθαν στό ραντεβού μας μέ τή μικρότερή τους ἀδελφή. Ὅπως μου ἐξήγησε ἀργότερα ὁ Μεχμέτ, μετά τό θάνατο τῆς μητέρας, ἡ Νεσιέ εἶχε γίνει ἡ μητέρα γιά τή μικρούλα, πού δέν ξεκολλοῦσε ἀπό δίπλα τῆς. Κι οἱ τρεῖς μαζί ἔτσι λιγνοί, μελαχρινοί, μέ τό κάπως ἀναχρονιστικό τους ντύσιμο, ἐκεῖ μέσα στήν καρδιά τῆς ἐκκεντρικότητας καί τῆς μόδας, ἔφεραν στό μυαλό μου μιά ἄλλη εἰκόνα: Ἀκριβῶς τήν ἐπομένη τῆς εἰσβολῆς τῆς 20ῆς Ἰουλίου 1974, εἴχαμε βρεθεῖ στό Λονδίνο καί περιμέναμε ἔξω ἀπό τήν ἐλληνική ἐκκλησία τῶν Ἀγίων Πάντων τόν Μακάριο νά ῥθει νά λειτουργήσει. Στή μέση τοῦ δρόμου, μπροστά στήν ἐκκλησία, καθισμένη κατάχαμα κι ἐμποδίζοντας τήν Τροχαία, ἦταν μιά Κυπρία μεσόκοπη, χοντρή, μιά ἀπ' αὐτές τίς γυναῖκες τοῦ λαοῦ πού τά βήματα τῆς φτώχειας τήν εἶχαν ὀδηγήσει στήν ξενητιά δεκάδες χρόνια πρίν. Καθόταν λοιπόν στή μέση τοῦ δρόμου, τραβοῦσε τά μαλλιά τῆς καί μοιρολογοῦσε καί μέσα στό μοιρολόι τῆς ἔμπαζε καί λέξεις ἐγγλέζικες, θλιβερή συγκομιδή τῆς ἀποδημίας:

«Νησούν μου», ἔλεγε, «πού ἦσουν τό πιό ὄμορφο 'πού οὐλλα τά "κάντρυς" τοῦ κόσμου, νησούν μου τί σοῦ ἐκάμαν. Ἐχει εἴκοσι χρόνια νά σέ δῶ νησούν μου, μωρούιν μου, καί πῶς νά σέ δῶ τώρα...».

Ἐκεῖνη ἡ εἰκόνα ἀρχαίας τραγωδίας καρφώθηκε μέσα στήν καρδιά μου καί ἦταν ἀδύνατο νά σθῆσει. Ἀπόρησα πού ξανάρθε ἔτσι ἀναπάντεχα, καθώς ἔβλεπα τά τρία παιδιά ἔτσι ὀλομόναχα στή ζούγκλα τοῦ Λονδίνου. Ἡ διάλεκτός μας, μέ τή χυμώδη αὐθεντικότητά τῆς ἔφτανε ὡς τήν ἄκρη τῆς γλώσσας μου, θαρρῶ μάλιστα πῶς τούς μίλησα κι ὅλας ἐλληνικά. Μοῦ ἀπάντησαν στ' ἀγγλικά. Ὁ φραγμός τῆς γλώσσας εἶχε ἤδη τοποθετηθεῖ ἀνάμεσά μας!

Ὁ Κούλης, κοφτερό μαχαίρι ἀνάμεσό μας

.....

εἶσαι ἡ φωνή μου πού φωνάζει
σέ μιά γλώσσα.

(Γκιουτζέλ Χακί)

Τό φιλικό σπίτι τοῦ Λονδίνου πού μᾶς φιλοξένησε ἦταν ἤσυχο. Καί οἱ κουβέντες ἀτέλειωτες. Πρός τό βραδάκι ἤμασταν ὅλοι ἐξουθενωμένοι ἀπό τό δῶσε καί τό πάρε. Πῶς μπορείς ὅμως νά καλύψεις μέσα σέ μιά μέρα τά κενά τόσων χρόνων; Ἐέρουν τί κάνουν ἐκεῖνοι τοῦ βάζουν φραγμούς κι ἐμπόδια στίς ἐπαφές ἀνάμεσα στίς δύο κοινότητες. Μέ τήν ἐπαφή ἀνακαλύπτεις ὅτι ὅλα εἶναι στημένα. Τό μίσος, ἡ ὑπόψια, καταρρέουν σάν χάρτινοι πύργοι καί μένει μονάχα ὁ χάρτης τοῦ χρυσοπράσινου νησιοῦ μέσα στό πέλαγο! Ἡ μιά εἰκόνα ὅμως φέρνει τήν ἄλλη. Δέ θά ξεχάσω, στά πρῶτα ἐκεῖνα χρόνια μετά τήν εἰσβολή, τήν κασέτα πού μᾶς ἔφερε ν' ἀκούσουμε ἕνας δικός μας βοσκός ἀπό τήν περιοχή τῆς Μόρφου. Τοῦ τήν εἶχε στείλει μέ ἄνθρωπο τῶν Ἐνωμένων Ἐθνῶν ὁ γείτονας του ὁ τουρκοκύπριος βοσκός. Ἀφοῦ τοῦ ἔλεγε μερικά ἀκατανόητα ἐν πολλοῖς λόγια πνιγμένα στό κλάμα γιά τό σπίτι του, πού «τό προσέχει», ἔβαλε μπροστά τό «πιθκιαῖο» (τόν αὐλό) γιά νά θυμηθεῖ τούς σκοπούς πού ἔπαιζαν μαζί.

Μιά μέρα, πάλι τό 1982, ἦρθε καί μέ βρῆκε ἕνας φαντάρος.

«Έκει, στήν πράσινη γραμμή», μου λέει, «τά βράδια μέ τό φεγγάρι, ανταμώνουμε καί κουβεντιάζουμε μ' ένα τουρκοκύπριο φρουρό. Νά, αὐτές οἱ φωτογραφίες εἶναι τραβηγμένες στήν πανσέληνο». Κοιτῶ τίς φωτογραφίες· πράγματι ὁ φαντάρος μας μαζί μέ τόν ἄλλο, τόν Τουρκοκύπριο, ἀγκαλιασμένοι, κι οἱ στολές τους ἐκπληκτικά ὅμοιες, μονάχα τά διακριτικά διαφέρουν. Καί τά πρόσωπά τους τό ἴδιο μελαχρινά, μέ πλατιά κυπριώτικα χαμόγελα.

— Ὁ φίλος μου σᾶς στέλλει αὐτό τό ποίημα, σᾶς παρακαλεῖ νά τό μεταφράσετε καί νά τό δημοσιεύσετε, χωρίς τό ὄνομά του, γιατί διαφορετικά θά τόν στείλουν φυλακή... Ἔλεγε τό ποίημα ἐκεῖνο:

Τό ποίημα παίρνει ζωή,
βαδίζει, κολυμπᾷ
τρῶει καί πίνει,
τό ῥιξε στό τραγούδι
ἔρωτα κάνει
ἀρχίζει τόν ἀγώνα.
Τό ποίημα εἶναι γέλιο καί λυγμός.

Αὐτή ἡ ποίηση, γραμμένη ἀπό ἕνα δεκαοκτάχρονο ἀγόρι, ἐκεῖ στήν ἄλλη μεριά τῆς διαχωριστικῆς γραμμῆς, μέ τήν ὑπογραφή «Ἐνας Τουρκοκύπριος» δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα Χαραυγή, στίς 4 τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1982. Σέ λίγες βδομάδες ἤρθε καί μέ βρῆκε πάλι ὁ φανταράκος. Κατσούφης, μόνο πού δέν ἔκλαιγε.

— Ὁ φίλος μου πάει, τόν ἔπιασαν μέ ἑλληνικά βιβλία. Κοιτάξτε, ὅμως, σᾶς φέρνω ποίημα καί γράμμα ἀπό ἕναν ἄλλο τουρκοκύπριο στρατιώτη.

Ἄπ' τό καινούργιο χιλιοδιπλωμένο παράνομο χαρτάκι βγῆκε σέ λίγες μέρες τό πιό κάτω ποίημα:

Κύπριος εἶμαι
γιός τῶν χρυσῶν πορτοκαλιῶν
καί τῶν τσαμπιῶν μέ τ' ἄγουρα σταφύλια.
Σέ σᾶς τό λέω αὐτό:
Καθώς ἡ ἀνοιξη γαντζώνεται καί σκαρφαλώνει
ἀπ' τήν κοιλάδα στό βουνό
βῆμα τό βῆμα, φυλλαράκι φυλλαράκι
ἔτσι γαντζώνονται καί σκαρφαλώνουν
οἱ μέρες τῆς χαρᾶς...

Ἰπογραφή: Δεύτερος Τουρκοκύπριος.

Καί τά ραβασάκια συνέχισαν. Γίνονταν σιγά σιγά κανονικοί χοντροί φάκελοι πού ἔρχονταν καί μᾶς ἔβρισκαν μέ ὄλο καί περισσότερα ποιήματα ἀπό ὄλο καί περισσότερους ποιητές!

Ὁ πειρασμός μέ κεντρίζει νά τ' ἀντιγράψω ὅλα. Θά προσπαθήσω ὡστόσο νά δώσω ἕνα ὅσο γίνεται πιό ἀντιπροσωπευτικό «πότ-πουρί», ἔτσι πού νά πάρετε μιᾶ γεύση αὐτῆς τῆς δροσερῆς, ἠλεκτρισμένης ποίησης:

Στήθηκαν τά συρματοπλέγματα, μπερδεύτηκε τό χῶμα
ὀλόδια μурωδιά, σέ τούτη καί σέ κείνη τή μεριά

ανάμεσα στά σύρματα βογγᾶ μιά μαργαρίτα
αυτό τό ἀδέσποτο καί τό ὄρφανό λουλουδι
ανάμεσά μας τώρα, πῶς θά ξεμπλεχτεῖ
καί ἴσως καί νᾶν' τῆς συμφιλίωσης ἡ μαργαρίτα...
Φικρές Ντεμιράγκ

Ἡ Μητέρα πάντα μοῦ ἔλεγε
πῶς πρωταντίκρυσά τόν κόσμο
μέσα στίς βόμβες τοῦ Ἰούλη τοῦ 1955
καί πῶς τό πρόσωπο πού πρωτοεῖδα
— ἄν καί παράξενο — δέν ἦταν ἡ μητέρα
μά ἕνας ἑλληνοκύπριος γιατρός·
αὐτά συμβαίνουνε στόν τόπο μου...
Ἄτάι Τουλούνογλου

Ὁ χωρισμός
ἔφερε μιά μαύρη ἀρχή
πιό θερμή ἀπό τό καλοκαίρι τοῦ 1974.

Ὁ χωρισμός
ἔφερε ἕνα μαῦρο νόστο
σ' αὐτούς πού ἔφυγαν τό καλοκαίρι τοῦ 1974.

Ὁ χωρισμός ἔφερε ἕνα μαῦρο μάθημα
σ' αὐτούς πού γεννήθηκαν τό καλοκαίρι τοῦ 1974.

Ὁ χωρισμός
ἔφερε μιά μαύρη ντροπή
σ' αὐτούς πού ἀπόμειναν τό καλοκαίρι τοῦ 1974.
Μ. Ἀζίζογλου

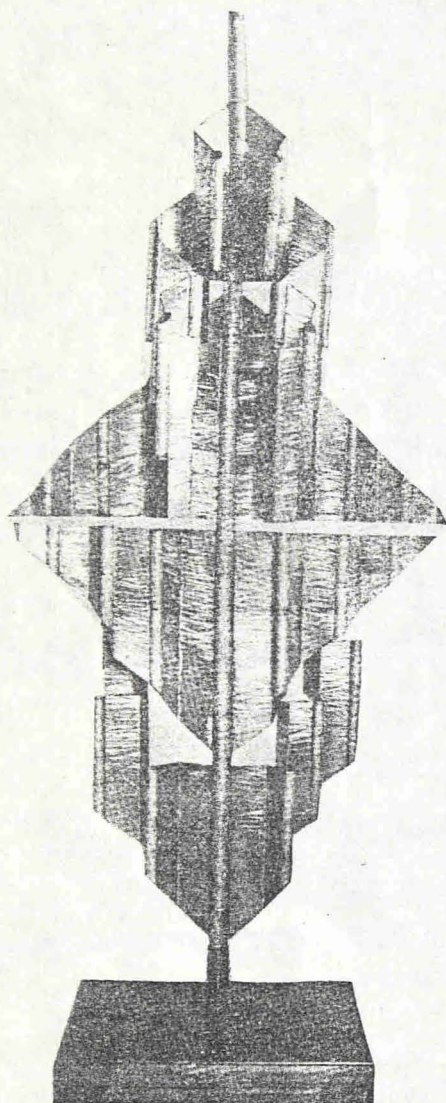
Εἶμαι μόνος
κι εἶσαι μόνη, μακριά μου, Λεμεσός
ὅπου παιδί ἔπαιζα ξυπόλητος
τυφλόμυγα στό κρύο, στό νερό
κεφάλι κουρεμένο, φαλακρό κι ἀκάλυπτο.
Ἀσιήκ Μενέ

Παιδιά ἤμασταν
ἀγίνωτα, μικρά, ζωή γεμάτα
τῶν τουφεκιῶν τόν ἦχο, τά καταφύγια, τούς νεκρούς
ἀπό παιδί θυμᾶμαι.

Τορζέ Καριφιστάν

Φυλακιστήκαμε. Τά μάτια μας ἐγκυμονοῦσαν τή ζωή.
Ἦμασταν πεθαμένοι
φυλακιστήκανε οἱ χαρταετοί καί τά πουλιά

ὄλα τά χρώματα τῶν λουλουδιῶν φυλακιστήκανε...
Κουμχούρ Ντελισιρμάκ

Έκει στό φιλικό σπίτι του Λονδίνου, ζωντάνευαν ανάμεσα στη Νεσιέ, στον Μεχμέτ και σέ μās ὄλες ἐκεῖνες οἱ μορφές τῶν νέων πού ἀπό τή μεριά τους, ἀπό τό «ἄλλο μισό», ἔδιναν τό δικό τους ἀγῶνα, τόν ἀγῶνα τῆς πέννας. Κάποιος κριτικός στήν Τουρκία εἶχε γράψει πώς ἡ πιό αὐθεντική τουρκική ποίηση γραφόταν στήν Κύπρο. (Κάτι παρόμοιο μού φαίνεται εἶχε γραφτεῖ καί στήν Ἑλλάδα, γιά τούς ἐλληνοκύπριους ποιητές!) Ἦταν φανερό πώς ἡ ἀγάπη γιά τή μικρή πατρίδα γινόταν φλόγα πού πυρπολοῦσε. Ὁ Μεχμέτ ἔκανε σχέδια γιά ἕνα περιοδικό πού νά συγκεντρώνει ὄλους τούς προοδευτικούς καλλιτέχνες. Ὀνειρευόταν κοινές ἐκδηλώσεις Ἑλληνοκύπριων-Τουρκοκύπριων...

— Πρέπει νά βροῦμε τρόπους νά συναντιόμαστε, ἐπαναλάμβανε, πρέπει νά γκρεμίσουμε μέ τήν τέχνη αὐτά τά τεχνητά τείχη!

Τά ἀγγλικά του, ἔτσι σπασμένα, ἀποκοτοῦσαν ἕνα ἰδιαίτερο πάθος. Ἡ Νεσιέ, σεμνή, πιό λιγομίλητη. Τό ἐπόμενο βράδυ ἀπαγγέλλουμε μαζί τά ποιήματά μας. Ἡ πρωτοβουλία ἀνήκε στό Δῆμο τοῦ Ἰσλιγκτον, ὅπου κατοικοῦν πολλοί Κύπριοι. Ἐπρόκειτο γιά μιὰ πρώτη συγκέντρωση τοῦ εἴδους τῆς, μέ ἀκροατήριο καί ἀπό τίς δύο κοινότητες. Ἡ Νεσιέ ἀπάγγειλε ποιήματά μου μεταφρασμένα στά τουρκικά κι ἐγώ μέ τή σειρά μου ἀπάγγειλα τά δικά τῆς ποιήματα στά ἐλληνικά. Καί τό ἀκροατήριο βουβό καί βουρκωμένο. Ἐκείνη τή στιγμή νιώθαμε ὄλοι πώς ὑπῆρχε ἀκόμα καιρός, πώς δέ χάθηκαν ὄλα. Τά ἀκρωτηριασμένα μέλη μπορούσαν ἀκόμα νά σμίξουν χωρίς ἀνεπανόρθωτες συνέπειες!

Μετά τήν ἐκδήλωση, μαζευτήκαμε ὄλοι στό σπίτι τῆς Ἀυντίν, μιᾶς τουρκοκυπρίας κοινωνιολόγου πού ζεῖ κι ἐργάζεται στό Λονδίνο. Κι ἡ συζήτηση συνεχίστηκε μέ θέμα τήν ταυτότητα τῆς Κύπρου. Ἐκεῖ οἱ νεαροί τουρκοκύπριοι ἐπιστήμονες μās ἀνάφεραν ὅτι ἐτοίμαζαν εἰδικό σεμινάριο γι' αὐτό τό θέμα.

— Εἶναι τό μεγαλύτερο πρόβλημα γιά μās τούς Τουρκοκύπριους, μού εἶπαν. Οἱ συμπατριῶτες μας μέ τά ξύπνια μυαλά φεύγουν κατά χιλιάδες ἀπό τήν Κύπρο, μεταναστεύουν. Ἡ κατάσταση εἶναι ἀνυπόφορη. Ὅσοι μένουν, κινδυνεύουν νά χάσουν τήν ταυτότητά τους, νά γίνουν ἕνα μέ τούς ἐποίκους. Ὅσο δέ δίνεται λύση, τά σχέδια τῶν σωβινιστῶν θά διευκολύνονται.

Μιά κοπέλα πού δέν εἶχε σχεδόν ἀνοίξει τό στόμα τῆς, τήν ὥρα πού χωρίζαμε, κατά τίς πρωινές ὥρες, ἔχωσε στά χέρια μου κάτι χαρτιά. Ἀργότερα, πίσω στήν Κύπρο, μού μετάφρασαν ἐκεῖνα τά ποιήματα, τῆς Φελίζ Ναλντόεν:

Ἀπό τά κιτρολέμονα ἀποστάξαμε τή λύπη
καί τήν σκορπίσαμε πίσω ἀπ' τῶν ἡμερῶν μας τούς θανάτους.
Ἦστερα ἀποστάξαμε τή λύπη ἀπ' τοῦ νησιῦ μας τό φασκόμηλο
γαλήνια ζεστασιά στό αἷμα μας. Μετά
ἀπό τίς μυρσίνες ἀποστάξαμε τήν λύπη.
Πικρές ἀγάπες χύθηκαν ἀπό τά βλέφαρά μας.
Ἦστερα ἀποστάξαμε τήν λύπη ἀπ' τά σταφύλια.
Ευπνήσαμε τή νύχτα μεθυσμένοι ἀπό ἄλικο αἷμα.
Τέλος ἡ λύπη μοναχή τῆς ἀποστάχθηκε
καρφώθηκε στό στήθος μας, λουλούδι τῆς ταυτότητας...

Ὁ Μεχμέτ Γιασίν δέχθηκε μέ χαρά τήν πρόσκληση τῆς Διεθνούς Ὁργάνωσης «Καλλιτέχνες γιά τόν Πυρηνικό Ἀφοπλισμό», (PAND). Ἡ σύνοδος τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ὁργάνωσης ἔγινε στή Βάσα, σ' ἓνα μικρό ἀμπελοχώρι κοντά στή Λεμεσό. Ἦταν ἡ πρώτη φορά ὕστερα ἀπό δεκαπέντε χρόνια πού ὁ Μεχμέτ ἀντίκρυζε τή μεριά αὐτή τῆς Κύπρου. Τίς πρώτες μιά-δυό μέρες τά εἶχε χαμένα. «Τίποτα δέν ἀναγνωρίζω», ἔλεγε, «ὄλα εἶναι ἀλλιώτικα». Σιγά σιγά συνήθισε, ἠρέμησε. Μόνο ὅταν τέλειωσαν οἱ ἐργασίες τῆς συνόδου καί πήραμε τούς ἀντιπροσώπους νά δοῦν τήν «πράσινη γραμμή» πού διχοτομεῖ τή Λευκωσία, ὁ Μεχμέτ μάς παρακάλεσε νά μείνει στό λεωφορεῖο.

«Μπορεῖ νά κάνω κάτι τρελό, ὅπως νά πάω νά περάσω ἀπέναντι, καί νά σᾶς φέρω κι ἐσᾶς σέ δύσκολη θέση», εἶπε. «Μπορεῖς νά φανταστεῖς τή θέση μου; Πενήντα μέτρα πιο πέρα εἶναι τό μαγαζί τῆς θείας μου, λίγο πιο πέρα εἶναι ἡ Νεσιέ...».

Ὁ Μεχμέτ γύρισε στό Λονδίνο καί ὕστερα ἀπό λίγες βδομάδες πῆγε νά δεῖ τή Νεσιέ. Ὁ πόλεμος πού τοῦ ἔγινε ἀπό τό καθεστώς τοῦ Ντενκτάς ἦταν φοβερός. Τόν ἀποκάλεσαν προδότη, τοῦ κήρυξαν ψυχολογικό πόλεμο. Ξαναγύρισε στό Λονδίνο. Ἀπό κεῖ μάς παίρνει συχνά στό τηλέφωνο. Τώρα κάνει καί πάλι σχέδια: Νά ὀργανώσουμε κοινές συναντήσεις σέ πόλεις τῆς Εὐρώπης, νά βγάλουμε βιβλία μέ στίχους καί στίς δυό γλώσσες. Νά δώσουμε τήν εὐκαιρία στήν ποίηση νά δώσει τή μάχη της. Τό φετινό Μάη, βρεθήκαμε καί πάλι μαζί στή Βιέννη σέ μιά νέα σύνοδο τῆς PAND. Ὁ Μεχμέτ ἦταν μελαγχολικός. «Δέ μ' ἀρέσουν αὐτές οἱ πόλεις τῆς Εὐρώπης, τίποτα δέν εἶναι σάν τήν Κύπρο μας. Τίποτα δέν εἶναι σάν τό νησάκι μας...».

«Νησοῦν μου, μωροῦν μου, τί σοῦ ἐκάμαν...».

Σημ. Ραμουλ

POEMS BY ELLI PEONIDOU

TRANSLATED TO ENGLISH BY CATHLEEN MARCH

Word-Weaving

Help me, Sappho
To weave words from the thread of dreams
You possess the mysteries
Of night and time.

Fossils of involuntary sighs
Linen whispers and dew
Bells in the evening of a cerulean goddess
Gordian pathways of memory.

In the background Atropos heals with dark portents.

He came to bid me farewell

He came to bid me farewell,
Leaving such a pale smile on my eyelids
The faithful believer of my youth, the bearer of life,
Tender shoots of bitter lemon trees.

The haughty one came to bid me farewell
wasting no words, with a beckoning hand, and then she vanished
Inside a dream.

Those tinted sounds and diphthongs,
Suspended there still,
Disfigure my daily routine.

How can the unsuspecting mortal translate
The crafty charm of Hecate?

POEMS BY ELLI PEONIPOU

--

Quatrain

People who have forever lived here, on the shore
And your unbound hair in the waters
You in the boat with an oar
And I, drowning in forgiveness.

The New Year

As the year opens, Aphrodite-Spring

shatters her casing.

Out of the earth leap the green shapes of
messages, cyclamens, anemones.

The hills foam white with bitter almond.

Gently awakened, Aeolus caresses the waves of the sea
And the tresses of young girls.

When the year begins the Fates quicken their pace
Barefooted they dart through the lapping water.

POEMS BY ELLI PEONIDOU

The Cup-Bearer of Sleep

Scent of carob tree
Thick silence, you clutch it in your hand.

The hermit of fire
Cup-bearer
Of Sleep and Dreaming
The one who is ever your companion and pillar.

The Evening Star, unshakeable,
Travels his solitary path.
The knife travels its own way.

Waiting

She was told that life
Is a stream and flows, she laughed.

Life is a clock, she thought,

That stands still in the corner.

She kept spreading her freshly washed hair

Out of the window
And the sun swam in the myrtle.

She waited, she waited for the prince
With the golden spurs
And the swallows came and went
And the clouds
And the breezes.

Lonely now, she lays out her trousseau
In the gloomy chamber
And she sings without a voice
And drinks without a mouth.

Mousaios Street

The scent of the mill besieges
Your defenseless nostalgia
The warble of the golden-tongued rooster
A gestation of adolescence.

If only we could be thirteen years old
Blue and white checks rushing out to play
Clovered laughter, straw hats
Bicycle riding the rainbow.

If only we could be wearing sandals
In the summery cinema
Jasmine at our breasts, a secret portrait -
Of the courous with windblown hair

If only we could be.

Reveille

An awakening embroidered with golden thread
Sunlight fastens a swallow in your hair
Transparent skin, the moon-thief
And rosy cloud, the hunter.

Violets on your eyelids
Green seaweed
Upon the accomplice pillow.

The pitcher, frosty and full to the brim
And the half-open palm of your hand
A promise of fever and dew.

ELLI PEONIDOU

4

Where are we going?

You run and I run so we can catch up
And the afternoon's greeting is a rosy grin.
Where are we going, our little feet
How far can they travel
The assortment of stars?

The narcissus is a philosopher and responds

To its anointed destiny.
And what of us? A single cup of summer
In our straw hats.

POEMS BY ELLI PEONIDOU

TRANSLATED IN ENGLISH BY CATHLEEN MARCH

ELLI PEONIDOU